

חוויותיו של סטודנט דתי במשרדו של שופט עליון בארה"ב

Category: דברים, שופטים

כשנתן לואין ראה שהסבריו המשפטיים אינם מספקים את התוצאה הרצויה, הוא פתח בסיפור שמירת השבת האישי שלו, ויצר מהפך בתודעה, כי דוגמה אישית משכנעת יותר מכל דבר.

סטודנט יהודי בהרוואד

בימים אלו כאשר כל הצעירים חוזרים לקולג', הייתי רוצה לחלוק איתכם את חוויותיו האישיות של בחור דתי שהלך לבית ספר למשפטים בארצות הברית בסוף שנות החמישים.

האיש הוא העו"ד המפורסם מר נתן לוי (כיום אחד מעורכי הדין החשובים והגדולים ביותר בווינגטון). הוא למד בישיבה-קולג' וכשסיים את לימודיו בהצטיינות, הגיש בקשות להתקבל לבתי ספר למשפטים בארה"ב. שכר הלימוד באוניברסיטאות באותה עת היה יקר מאד [?] אלף דולר לשנה (500 דולר שכר לימוד ו-500 דולר לאוכל ולינה). הוא אכן התקבל לכמה מבתי הספר ובחר ללכת לייל יוניברסיטי בגלל הקרבה לניו יורק והאפשרות לבוא הביתה בשבתות וחגים.

באותה עת הוא פגש הורה של חבר שלו שהיה גם העו"ד היחידי שהוא הכיר. כשהוא גילה לעו"ד שהוא מתעתד ללכת לייל יוניברסיטי, אמר לו הלה: "יפה מאד, אבל חבל שלא התקבלת להרווארד יוניברסיטי". השיב לו נתן לוי: "דווקא התקבלתי לשם, ויתרה מזו: הם העניקו לי סידור מלא ואני יכול ללכת לשם בחינם".

למשמע דבריו אמר לו העו"ד: "התקבלת להרווארד ואתה לא הולך לשם?! אתה בוודאי משוגע!". נו, הוא שמע את דברי העו"ד, חזר לביתו וסיפר לאביו שהעו"ד אמר שהוא קרייזי אם הוא לא הולך להרווארד. אבל אביו שאל אותו: ומה יהיה שם עם אוכל כשר?

באותם ימים סניף ה"הלל האוס" בהרווארד התעסק בעיקר בארגון מסיבות לצעירים יהודים שבאמצעותם יוצרו הזדמנויות לצעירים וצעירות יהודיים להכיר האחד את השני. אבל בתוכנית העבודה שלהם לא היה אוכל כשר או תפילה בבית כנסת.

נתן חיפש ומצא ששלושה בחורים אורתודוקסים שאוכלים כשר, מחפשים בחור רביעי לדירה שלהם, וכך הוא הלך ללמוד בהרווארד. הוא הגיע לכיתה של 500 תלמידים, מתוכם רק 10 נשים. בהרווארד למדו ששה ימים בשבוע, מיום שני עד יום שבת, ורק ביום ראשון היה חופש, ובדרך כלל התקיימו כמה שיעורים ביום השבת.

התלמידים האורתודוקסים זכו להתחשבות מהבחינה הזאת, עשו להם הנחה וחיבו אותם להשתתף רק בשיעור אחד בשבת. אותם סטודנטים ספורים שהיו שומרי שבת נהגו לארגן מנין בשבת בשעה שבע בבוקר, כדי שבשעה עשר הם כבר יוכלו להשתתף בשיעור. נתן לוי הופיע לשיעור ביום השבת ללא ספרים וללא כלי-כתיבה בגלל קדושת היום. הוא היה יושב מאחור ומאזין לדברי המרצה בשיעור.

אחרי השנה הראשונה בהרווארד, בתקופת הקיץ, הוא חיפש עבודה במשרדים של עו"ד, כמו כל התלמידים מסוגו. הוא הגיש בקשות ולמרות שהוא היה מהמצוינים ביותר בכיתה שלו (וגם ערך את המגזין של האוניברסיטה), הוא לא התקבל לעבודה בשום משרד. הם העניקו משרות לגויים בלבד, והיהודי היחידי שבכל זאת התקבל היה מפני שלא היה לו שם יהודי.

נתן לוי ניסה אפוא את מזלו בניו יורק. הוא הלך לחפש עבודה במשרד של עו"ד פלוני. הם קראו את הרזומה שלו ושם נכתב שהוא למד בישיבה קולג'. הם שאלו אותו: אתה שומר שבת? והוא השיב בחיוב והוסיף שהוא מוכן לעבוד יותר שעות במשך השבוע כדי להשלים את עבודתו, אבל הם השיבו לו שזה בלתי אפשרי והעסק לא עובד בצורה כזאת.

הם אמרו לו: "כשאנחנו צריכים אותך פה ביום ששי אחרי הצהרים כדי להגיש תצהיר לבית המשפט ² אנחנו רוצים שתהיה במשרד ותעשה את הנדרש". הם סיכמו את דבריהם באומרם: "בחור צעיר, אם אתה באמת רוצה להיות עורך דין, לך לראב"י שלך ותקבל ממנו 'היתר' מיוחד לעבוד בשבתות ובחגי ישראל".

וכך הוא הלך ממשרד למשרד ושמע שוב ושוב את אותן מילים. באותה שנה הוא לא מצא עבודה בשום משרד, עד שלבסוף הוא מצא עבודה כעוזר של אחד מהפרופסורים בהרווארד, וכך חלפו להן ארבע שנים.

השופט הגוי שהזכיר על ה'שקיעה'

אחרי שהוא סיים את הלימודים בהצטיינות, הוא חיפש עבודה בתחום. העבודה הכי נחשבת בזמנו לתלמיד שמסיים את חוק לימודיו בבית ספר למשפטים הייתה להתקבל לעבודה בתור "כתבן" בבית משפט העליון של ארצות הברית. לכל שופט היה בשעתו שני עוזרים, ולקבל עבודה אצל אחד השופטים זה היה החלום של כל סטודנט.

כמה חודשים אחרי שהוא סיים את לימודיו, קיבל נתן לוי טלפון מאחד הפרופסורים בהרווארד שאמר לו שבכל שנה הוא ממליץ לשופט בית משפט העליון על תלמידים שכדאי לו לקחת כעוזרים אישיים, והוא המליץ על נתן לוי. הוא סיים את דבריו: "נתן, סע לושינגטון, הוא יראיך אותך ואם תמצא חן בעיניו ² יש לך עבודה טובה!".

כמובן שנתן שמח מאד למשמע הדברים, אבל מניסיונו העגום הוא כבר ידע שמצפים מהעוזרים

לעבוד ששה ימים בשבוע כולל שבת. הוא בא לראיון והכל עבר בשלום, אך לקראת הסוף הוא אמר לשופט בגילוי לב: "אני יהודי ואני שומר שבת וחגים ולכן נבצר ממני לעבוד בשבתות וחגים".

השופט שאל אותו: האם תהיה מוכן לעבוד ביום ראשון במקום שבת? והוא ענה: בוודאי! השופט אמר לו: אם כך העוזר השני שלי יעבוד בשבת ואתה תעבוד ביום ראשון. ואכן באותה שנה שהוא עבד אצלו, בתקופת החורף בימי שישי אחרי הצהריים, השופט היה משקיף לעבר החלון והיה קורא לעברו מיוזמתו: "נתן, השמש שוקעת ועוד מעט שבת, אתה צריך כבר ללכת הביתה!".

שנים רבות חלפו מאז. בשנות השבעים המאוחרות נתן לויין כבר היה עו"ד מפורסם. הוא קיבל טלפון מקונגרסמן של ברוקלין, והלה מספר לו שהוא מקבל הרבה תלונות מאנשים דתיים על כך שכל פעם שהם לא רוצים לעבוד בשבתות ובחגים ² עליהם לחשב זאת כיום חופשה, וכך יוצא שהם לא יכולים לקחת חופשה ארוכה עם המשפחה בחודשי הקיץ, והוא שואל אפוא את נתן לויין מה אפשר לעשות בנושא.

נתן לויין חשב ואמר לו שצריך להעביר חוק בקונגרס שיקבע כי העובד יכול לעבוד שעות ארוכות יותר כל יום במשך השבוע וכך להשלים את השעות שבהן הוא ייעדר מהעבודה, ואז הימים הללו לא ייחשבו כימי חופשה. הרעיון מצא חן בעיניו, לויין הכין את הנוסח עבור החוק והקונגרסמן החל לקדם את החוק בקונגרס. בתחילה היה נראה שיש לחוק תומכים רבים.

יום אחד נתן לויין מקבל טלפון מהקונגרסמן כשכולו מבוהל. הלה מספר שמשרד המשפטים האמריקני הוציא חוות-דעת משפטית שלפיה החוק הזה סותר לחוקה האמריקנית, שכן לפי החוקה כולם שווים ואילו החוק הזה עשוי לקבוע שאנשים דתיים מקבלים יחס מיוחד ומופלים לטובה.

אם אדם מן המניין ירצה ללכת לראות את המשחק של הבן שלו הוא לא יוכל "להשלים שעות", ורק אנשים דתיים מקבלים את האפשרות המיוחדת הזאת של השלמת שעות. לפיכך הם מביעים את התנגדותם לחוק המפלה הזה. ואם משרד משפטים יוצא חוץ נגד החוק ³ כך רטן הקונגרסמן ⁴ נראה שאין שום סיכוי שהוא יעבור.

אבל בכל זאת, הם נתנו לו עוד צ'אנס אחד. הם הציעו לערוך אסיפה כללית במשרד המשפטים בהשתתפות נציגי הממשלה מכל המשרדים שיש להם נגיעה ושייכות לחוק הזה. במסגרת האסיפה תינתן לו האפשרות לבוא ולהבהיר את הצד שלו ולשכנע את הנציגים השונים מדוע הוא מאמין שהחוק הזה אינו סותר לחוקה האמריקנית.

ואכן הם הגיעו לאסיפה בה נכחו חמישים איש. הדובר הראשון היה נציג משרד המשפטים שהסביר בהרחבה מדוע החוק הזה עומד בסתירה לחוקה הקבועה. כל הנוכחים יושבים ונדים בראשם לאות הסכמה והזדהות עם דבריו ואף כותבים נקודות לעצמם.

כשהנציג סיים את נאומו פנה המנחה אל הקונגרסמן והורה לו להציג את עמדתו. הוא קם ואמר: "אני לא עורך דין, אבל נמצא כאן איתי עו"ד חשוב בשם נתן לויין והוא יבהיר את העמדה שלנו בנושא הזה".

נתן לויין קם לדבר. הוא ניסה להסביר שהחוק לא עומד בסתירה לחוקה האמריקנית. הוא דיבר במונחים משפטיים יבשים אבל בד-בבד הבחין שהקהל לא באמת מעוניין להקשיב לו, שכן הם החליטו מראש שהצדק נמצא עם הנואם הראשון, וכעת בשעת נאומו שלו הם נרדמים לו מול העיניים?

דוגמה חיה מנצחת

ואז הוא התחיל לספר להם את סיפורו האישי. הוא סיפר על עבודתו כעוזר במשרדו של שופט בית משפט העליון שהרשה לו להיעדר ביום השבת, ויתרה מזו: השופט עצמו מיוזמתו הזכיר לו בימי שישי כי עליו ללכת לביתו כי עוד מעט נכנסת השבת. "האם אתם סבורים שהשופט הזה עשה משהו נגד החוקה האמריקנית?". דממה השתררה באולם ובשאלה הזאת הוא סיים את דבריו.

למחרת התקשר אליו חבר הקונגרס ואמר לו: "שמע, הסיפור שסיפרת אתמול? היה פצצה! משרד המשפטים החליט לשנות את דעתו ולתמוך בחוק". ואכן, החוק עבר בקונגרס ומאז אלפי אנשים עושים בו שימוש.

הרבי נהג תמיד לצטט (ראה גם 'תורת מנחם' כרך ז עמי 213) מושג דומה שקיים בהלכה היהודית. ביהדות אנחנו רואים שההוכחה הכי טובה להלכה כלשהי היא כאשר רואים "מעשה רב". יש למשל דיון בגמרא אם איזה פתילות מותר להשתמש עבור נרות שבת. רבי שמעון בן גמליאל אומר "של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין", ואומר רש"י: "הואיל ומעיד שכך היו של בית אביו עושין הלכה היא" (שבת כא, א).

אם הרב אמר בשיעור הלכה פלונית? זה עדיין לא בטוח שזו ההלכה בפועל, ייתכן שהוא דיבר על סיטואציה מסוימת. אבל אם ראית את הרב בעצמו נוהג באופן מסוים? אין לך הוכחה טובה ומוצקה מזו.

התופעה הזאת יכולה ללמד אותנו שהאלמנט המרכזי והמשמעותי ביותר ב"להיות יהודי" הוא לא מה אמרת אלא מה עשית בפועל. להיות דוגמא חיה לילדיך זהו הדבר המשכנע ביותר. פעולה אחת שלך שווה יותר מאלף מילים.